

Uzasadnienie do projektu uchwały Rady Miejskiej Cieszyna

w sprawie ustanowienia pomników przyrody na terenie Gminy Cieszyn.

Zgodnie z art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (tekst jednolity: Dz. U. z 2018 r., poz. 1614) obowiązkiem m.in. organów administracji publicznej jest dbałość o przyrodę będącą dziedzictwem i bogactwem narodowym. Artykuł 2 tejże ustawy stanowi, że ochrona przyrody polega na zachowaniu, zrównoważonym użytkowaniu oraz odnawianiu zasobów, tworów i składników przyrody, w tym zieleni w miastach i wsiach oraz zadrzewień (ust. 1), a celem ochrony przyrody jest m.in. ochrona walorów krajobrazowych, zieleni w miastach i wsiach oraz zadrzewień (ust. 2). Ochrona zieleni oraz zadrzewień może polegać m.in. na uznawaniu najcenniejszych drzew (rosnących pojedynczo lub w skupieniach) za pomniki przyrody. W myśl art. 40 powyższej ustawy, pomniki przyrody są pojedyncze twory (lub ich skupiska) przyrody żywej i nieożywionej o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów; jako przykłady pomników przyrody w powyższym przepisie wskazane zostały okazałych rozmiarów drzewa i krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzyska, skałki, jary, głazy narzutowe oraz jaskinie. Natomiast w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 4 grudnia 2017 r. w sprawie kryteriów uznawania tworów przyrody żywej i nieożywionej za pomniki przyrody (Dz. U. z 2017 r., poz. 2300) określono kryteria, jakimi należy się kierować przy kwalifikowaniu np. drzew jako kandydatów do objęcia ochroną pomnikową. W myśl art. 44 ust. 1 i 2 ustawy o ochronie przyrody ustanowienie pomnika przyrody następuje w drodze uchwały rady gminy, określającej nazwę danego obiektu, jego położenie, szczególne cele ochrony, zakazy właściwe dla tego obiektu, wybrane spośród zakazów wymienionych w art. 45 ust. 1 powyższej ustawy, sprawującego nadzór nad pomnikiem przyrody, a w razie potrzeby – ustalenia dotyczące czynnej ochrony. Ponadto projekt stosownej uchwały rady gminy wymaga uzgodnienia – zgodnie z art. 44 ust. 3a ustawy – z właściwym regionalnym dyrektorem ochrony środowiska.

Na terenie Cieszyna znajduje się aktualnie (stan na dzień 4 października 2018 r.) 40 pomników przyrody, z których 27 to pojedyncze drzewa, a pozostałe są skupieniami drzew. Pomniki te były ustanowione w latach 1954-2017, przy czym 31 pomników ustanowionych zostało rozporządzeniami wojewody, a 9 uchwałami Rady Miejskiej Cieszyna. Łącznie chronione są 94 drzewa należące do 28 następujących taksonów (gatunków, odmian, form): kasztanowiec pospolity *Aesculus hippocastanum* (25 drzew), dąb szypułkowy *Quercus robur* (12), jesion wyniosły *Fraxinus excelsior* (10), gledicja trójcieniowa *Gleditsia triacanthos* (5), grab pospolity *Carpinus betulus* (4), miłorząb dwuklapowy *Ginkgo biloba* (4), lipa szerokolistna *Tilia platyphyllos* (4), sosna wejmutka *Pinus strobus* (3), dąb burgundzki *Quercus cerris* (2), kasztanowiec żółty *Aesculus flava* (2), klon polny *Acer campestre* (2), lipa drobnolistna *Tilia cordata* (2), robinia biała *Robinia pseudoacacia* (2), tulipanowiec amerykański *Liriodendron tulipifera* (2), wiąz górski *Ulmus glabra* (2), buk pospolity *Fagus sylvatica*, buk pospolity odm. miedzianolistna *Fagus sylvatica* 'Cuprea', buk pospolity forma purpurowa *Fagus sylvatica* f. *purpurea*, grusza pospolita *Pyrus communis*, jarzab mączny *Sorbus aria*, klon pospolity odm. Schwedlera *Acer platanoides* 'Schwedleri', klon srebrzysty *Acer saccharinum*, klon jesionolistny *Acer negundo*, miłorząb dwuklapowy odm. kolumnowa *Ginkgo biloba* 'Fastigiata', topola czarna *Populus nigra*, topola kanadyjska *Populus xeuramericana*, wiąz polny *Ulmus minor* oraz wiąz szypułkowy *U. laevis*. Wśród pomników przyrody rosnących na obszarze Cieszyna uwagę zwracają liczne drzewa należące do taksonów nierodzimych, tzw. egzotycznych (m.in. miłorząb dwuklapowy, gledicja trójcieniowa, kasztanowiec żółty, dąb burgundzki, tulipanowiec amerykański), jak również odmian i form gatunków rodzimych (buka pospolitego i klonu pospolitego), które chroni się przede wszystkim ze względu na ich walory dendrologiczne, pomimo iż np. nie osiągnęły sędziwego wieku lub dużych rozmiarów. W przypadku drzew taksonów rodzimych na terenie Cieszyna ochroną objęto okazy najcenniejsze zarówno z punktu

widzenia ich rozmiarów, jak i walorów przyrodniczych, krajobrazowych, a nierzadko historycznych.

Zgodnie z przedłożonym projektem proponuje się objęcie ochroną jako pomniki przyrody kolejnych siedmiu drzew rosnących na terenie Cieszyna:

- 1) jesion wyniosły *Fraxinus excelsior* o obwodzie pnia 419 cm, rosnący w śródpolnym lesie na nieruchomości położonej w Cieszynie przy ul. Wiślańskiej i ul. Harcerskiej, na działce nr 20 obr. 74 (własność Konwentu Zakonu Bonifratrów w Cieszynie);
- 2) dąb szypułkowy *Quercus robur* o obwodzie pnia 427 cm, rosnący w przydrożnej alei drzew na nieruchomości położonej w Cieszynie przy ul. Braci Miłosiernych, na działce nr 8/11 obr. 74 (własność Konwentu Zakonu Bonifratrów w Cieszynie);
- 3) jesion wyniosły *Fraxinus excelsior* o obwodzie pnia 387 cm, rosnący w przydrożnej alei drzew na nieruchomości położonej w Cieszynie przy ul. Braci Miłosiernych, na działce nr 8/11 obr. 74 (własność Konwentu Zakonu Bonifratrów w Cieszynie);
- 4) jesion wyniosły *Fraxinus excelsior* o obwodzie pnia 318 cm, rosnący na nieruchomości położonej w Cieszynie, w pasie drogowym ul. Górnej (w rejonie ronda na skrzyżowaniu z ul. gen. Sikorskiego), na działce nr 21 obr. 53 (własność Skarbu Państwa);
- 5) dąb szypułkowy *Quercus robur* o obwodzie pnia 378 cm, rosnący na nieruchomości położonej w Cieszynie, w pasie drogowym ul. Stawowej, na działce nr 24/3 obr. 17 (własność Gminy Cieszyn), w granicy z działkami nr 24/5 oraz 21 obr. 17 (które stanowią własność osób fizycznych);
- 6) dąb szypułkowy *Quercus robur* o obwodzie pnia 360 cm, rosnący na nieruchomości położonej w Cieszynie w rejonie ul. Widokowej, na terenie Rodzinnego Ogrodu Działkowego „Tulipan”, na działce nr 3/2 obr. 51 (własność Gminy Cieszyn, w użytkowaniu wieczystym Polskiego Związku Działkowców);
- 7) buk zwyczajny *Fagus sylvatica* o obwodzie pnia 313 cm, rosnący w obrębie kompleksu leśnego na nieruchomości położonej w Cieszynie w rejonie ul. Dzikiej, na działce nr 18/4 obr. 63 (własność Gminy Cieszyn).

Wyszczególnione powyżej drzewa spełniają kryteria określone we wspomnianym rozporządzeniu Ministra Środowiska w sprawie kryteriów uznawania tworów przyrody żywej i nieożywionej za pomniki przyrody, to znaczy:

- a. obwody ich pni – mierzone na wysokości 130 cm – przekraczają minimalne obwody pni określone dla poszczególnych rodzajów i gatunków drzew, wyszczególnionych w załączniku do powyższego rozporządzenia;
- b. drzewa te wyróżniają się – przede wszystkim ze względu na obwody pni, ale również wielkość i rozłożystość koron – spośród innych drzew tego samego rodzaju lub gatunku w skali co najmniej gminy;
- c. z uwagi na uwarunkowania lokalizacyjne, proponowane jako pomniki przyrody drzewa rosnące poza lasami (a wyszczególnione w punktach 2-6) mają szczególne walory krajobrazowe, stanowiąc dominanty widokowe, np. w perspektywie ulic lub dróg śródpolnych, przy których rosną.

Objęcie przedmiotowych drzew ochroną prawną pozwoli na ich zachowanie dla przyszłych pokoleń, zwiększy świadomość ekologiczną mieszkańców, przyczyni się do kształtowania wizerunku Cieszyna jako miasta aktywnie prowadzącego działania na rzecz ochrony i zachowania dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego.

W projekcie uchwały ustanawiającej powyższe drzewa pomnikami przyrody, zaproponowano wprowadzenie następujących zakazów, wybranych i dostosowanych do specyfiki obiektów i formy ochrony spośród zakazów wyszczególnionych w art. 45 ust. 1 ustawy o ochronie przyrody:

- 1) niszczenia, uszkodzenia lub przekształcania obiektu lub obszaru,
- 2) uszkodzenia i zanieczyszczenia gleby,
- 3) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody albo racjonalnej gospodarce rolnej, leśnej, wodnej lub rybackiej,

4) umieszczania tablic reklamowych.

Wprowadzenie powyższych zakazów pozwoli na właściwe zabezpieczenie drzew przed zniszczeniem ich walorów przyrodniczych i krajobrazowych.

Projekt przedłożonej uchwały został pozytywnie, bez uwag uzgodniony przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Katowicach (postanowienie znak WPN.623.24.2018.MS z dnia 26 września 2018 r.).

Proponowana uchwała nie rodzi skutków finansowych dla budżetu miasta, przy czym objęcie drzewa ochroną jako pomnika przyrody powoduje, że koszty okresowej pielęgnacji drzewa (wykonywania zabiegów pielęgnacyjnych) będą w przyszłości pokrywane ze środków miejskich (na realizację tego typu prac Gmina Cieszyn regularnie pozyskuje środki finansowe z budżetu państwa w formie dotacji celowej, która w roku 2018 wynosi 8 000,00 zł).

Należy w tym miejscu wspomnieć, że w polskim systemie prawnym możliwość ochrony cennych i okazałych drzew pojawiła się po raz pierwszy w dekreście Rady Regencyjnej z dnia 31 października 1918 r. o opiece nad zabytkami sztuki i kultury (Dziennik Prawa Państwa Polskiego z 1918 r. Nr 16, poz. 36), którego art. 12 stanowił między innymi, że *za zabytki nieruchome (...) uznane być mogą (...) ogrody ozdobne oraz aleje stare cmentarne i przydrożne; drzewa sędziwe i okazałe, otaczające zamczyska, kościoły, kapliczki, figury, cmentarze i t. p.* Przyjęcie przez Radę Miejską Cieszyna proponowanej uchwały można uznać za swego rodzaju formę uczczenia setnej rocznicy prawnej ochrony najcenniejszych drzew w Polsce.

W załączeniu – materiał fotograficzny.